

Lokale konsesjoner må forlenges

Innledning

Det finnes i 2019 ingen gode argumenter mot å fornye alle lokale FM-lisenser fram til 2032. Spørsmålet er mer hvorfor man skal nekte å gjøre det?

Det eneste gjenværende argumentet som brukes fra de nasjonale aktørene er hensynet til egne økonomiske interesser og slik de selv tolker oppfølgingen av tidligere politiske vedtak. Det eksisterer imidlertid ingen juridiske, økonomiske, politiske eller moralske forpliktelser - ei heller avtaler - som tilsier at et slikt synspunkt nå bør ha noe gjennomslag.

Kulturdepartementet har da også gjentatte ganger overfor ESA understreket at det ikke er tatt standpunkt til hva som skal skje med FM-nettet etter 2021. Det skal være en selvstendig beslutning.

Fornyelse av de lokale lisensene kan gjøres på et helt fritt grunnlag dersom man ønsker mediemangfold. Det er de nasjonale aktørene som selv tvang fram dette skiftet. De var så desidert i førersetet, de leverte absolutt alle premissene til beslutningen og det får de ta ansvaret for. De sier seg jo forøvrig selv fornøyd både med beslutningen og med lyttertallene på DAB. Særlig gjelder dette NRK. Det er uansett for sent å gjøre noe med den nasjonale slukkingen. Den er et passert stadium. DAB er kommet for å bli som nasjonal distribusjonsplattform for kringkasting. Det er ikke dette diskusjonen dreier seg om.

Status

Vi ser nå at innføringen av DAB og slukkingen av FM totalt sett har svekket radiobransjen. Lyttertallene for radio har gått ned og også omsetningen for P4 og Radio Norge er blitt kraftig redusert. Det er ikke en fornyelse av de lokale lisensene som er problemet for de nasjonale aktørene. Det er den overgangen de selv besluttet for mange år siden.

Historiske argumenter for og imot beslutningen er velkjente og vi kan la de fleste av dem ligge. Noe av problemet med samfunnsdebatten om DAB var at den egentlig kom i gang først etter at den reelle beslutningen ble fattet i 2011. Det var en mangel på uavhengige analyser. Det var de nasjonale aktørene selv, og dessuten elektronikkbransjen, som la grunnlaget for debatten. Det var beklagelig at for eksempel Riksrevisjonen ikke leverte en analyse, slik tilfellet var i Sverige. Det var flere som advarte mot beslutningen, og mediedekningen om temaet advarte mot en ensidig slukking, men styrken i den offentlige debatten kom først etter at selve vedtaket var fattet. Det viste seg i ettertid at det da var for sent. Da hadde vi passert et «point of no return» og debatten ble aldri reell, i den forstand at den ga et grunnlag for å endre Stortingets DAB-vedtak. De folkevalgte hadde gjort sitt vedtak ned den prestisje som fulgte av dette, og som derved ikke la grunnlag for nytenkning om vedtakets berettigelse.

Jeg må få lov å si at overgangen til DAB er et eksempel på at få aktører, kall det gjerne en elite, gjennomfører et prosjekt til egen fordel som folket verken har bedt om eller vil ha. Det er akkurat slikt som skaper avstand til byråkrati, politikk og politikere.

Min egen rolle

Selv har jeg vært med i denne prosessen i mange år - også den spede innføringen av DAB i 1994 som sjef for P4 og sammen med min nære venn daværende kringkastingssjef Einar Førde. Vi hadde på forskjellige måter store forventinger til DAB, men det viste seg relativt raskt at dette ikke var framtidens distribusjonsform for radio. Fra 1999, da jeg sluttet i P4 og fram til 2008, var jeg engasjert i teknologi og radioprojekter i Sør-Afrika og var således ikke en del av DAB-debatten i Norge.

Jeg var med i høringen i Stortinget i 2011 uten at dette dessverre hadde noen innvirkning på beslutningen. Fra 2014 – 2018 var jeg leder av Norsk Lokalradioforbund og vi leverte innspill og innstillinger til Medietilsynet for å få endret den politiske beslutningen.

Som leder av Radio Metro-gruppen har jeg i mange år vært mot dette vedtaket og forsøkt å minimalisere skadevirkningene. Paradoksalt nok har denne slukkingen, som jeg var imot også når det gjaldt de nasjonale kanalene, ført til langt sterkere lytteroppslutning om Metro, noe som sterkt har provosert de to nasjonale kommersielle kanalene. De har tatt i bruk de aller fleste virkemidler for å stoppe meg og mitt selskap på forskjellige måter, men har så langt ikke lyktes godt nok med det. Det er ikke Metro som er årsaken til de nasjonale kanalenes utfordringer, men en feilaktig beslutning.

Nå er tiden imidlertid kommet for å se framover.

Etter omleggingen

Alle som skal vurdere dette nå og komme med tiltak om hva som skal gjøres, må ta utgangspunkt i dagens situasjon og ikke lenger være i skyttergravene for gårsdagens debatt.

I dag vet vi at slukkingen av det nasjonale FM-nettet ikke var en heldig og heller ikke en nødvendig beslutning. De siste årene har vi alle visst, også de nasjonale aktørene, at framtidens digitale plattform ikke er DAB, men internett. I løpet av kort tid kommer 5G som mobilnett for fullt, og dette nettet har all den kapasitetsutnyttelse som et fullverdig radionett trenger. 5G vil etter hvert overta som det dominerende nettet for distribusjon av radio, men det er brukerne som må bestemme tidspunktet. Dette gir nye muligheter for bransjen.

DAB i Norge er kommet for å bli og alle aktører som ønsker å spille en rolle i det norske radiomarkedet i årene framover må ta i bruk denne teknologien. Men å nekte lokale radioer å fortsette på FM betyr nedleggelse av denne bransjen. Den er, og vil fortsatt være, avhengig av FM-nettet i mange år framover for å beholde sin lytteroppslutning og derved sitt økonomiske eksistensgrunnlag.

NRK har kommet og vil komme brukbart gjennom denne omleggingen. Statsmonopolet er ikke avhengig av endringer i lyttertall på samme måte som de kommersielle radioene. For å beholde lisensbetalingen, eller andre former for økonomisk støtte, er de avhengig av en solid lytteroppslutning, men de er ikke avhengig av en så sterk dominans som de i dag har i det norske nasjonale markedet (67%). Dette tror jeg også erkjennes av ledelsen i NRK. De kan ikke fortsette ytterligere å styrke denne posisjonen på bekostning av den kommersielle sektoren hvis myndighetene ønsker en kommersiell radiobransje i Norge. NRK utvikler tilbud

som til forveksling er mer og mer lik de kommersielle kanalene, men uten reklame. Tenk for en ønskesituasjon - for dem, men hva er konsekvensene? Vi må få til en bedre og sunnere arbeidsdeling mellom allmennkringkasteren NRK og de private og kommersielle kanalene.

Vi trenger begge typer aktører både for redaksjonell konkurranse, men også som reklamekanaler for nasjonalt, regionalt og ikke minst lokalt næringsliv. Dersom lokalradio ikke styrkes nå som et første skritt i å bevare en kommersiell sektor blir det et monopol og et etter hvert svakt duopol igjen. Det blir konsekvensen av den norske mediepolitikken på dette området. Det var vel ikke dette man ønsket?

Nasjonale aktører tjent med mindre aktører

Jeg mener at de store nasjonale aktørene er tjent med en sterkere lokalradio og en mer diversifisert bransje med flere aktører. Ikke minst i forhold til rekrutteringen. De fleste av «stjernene» i nasjonal radio startet karrieren lokalt. De nasjonale trenger fortsatt lokalradio som rekrutteringsbase. Det er ikke en trussel i mot nasjonal dominans. Den vil alltid være der. De nasjonale kringkasterne sier seg enig i dette i formålet i festtalene, men de har så langt ikke vært villig til å ta konsekvensene.

Internasjonalt stopper DAB opp

I motsetning til hva vi visste i 2011, vet vi nå i 2019 at innføringen av DAB og slukking av FM-nett i andre land helt har stoppet opp. I juni 2015, dessverre bare to uker etter behandlingen i Stortinget av lokalradiomeldingen, sa Sverige nei til DAB. Der har man som kjent nylig tildelt FM-konsesjoner fram til 2026 til de samme tre kommersielle aktørene som opererer i Norge. De har samlet sett betalt 900 millioner svenske kroner for disse lisensene. I Danmark er det liten diskusjon om dette nå og den største aktøren der, Bauer, har liten eller ingen interesse av å slukke FM-nettet. Finland avviste DAB allerede i 2005. I Storbritannia begynte oppbremsingen i 2010. Det er meget tvilsomt om Sveits slukker i 2024. Jeg hadde i november besøk i Radio Metro av en bred og representativ delegasjon fra sveitsisk radio og der pågår det nå en sterk debatt om de skal slukke det nasjonale FM-nettet. Det vil neppe skje. Det norske eksemplet frister med andre ord ikke andre land til å følge etter. Dette må vi ta innover oss. Det gir ingen mening at Norge skal bli helt uten FM i det neste 10-året og fortsette i samme spor, mens alle andre land i Europa beholder FM-nettet i en eller annen form.

Hva som skal gjøres kommersielt

De kommersielle aktørene må nå komme sammen og få til et samarbeid for å styrke den reklamebaserte radiosektoren i Norge framfor en fortsatt krangel om DAB og FM. Kommersiell radio i andre land og markeder styrker sin posisjon. I Sverige økte reklamekjøpet på radio med 22 % fra 2017 til 2018. I Norge går omsetningen sterkt tilbake.

Jeg er av den oppfatning at all privat radiovirksomhet i Norge har en felles interesse i å samarbeide. Enten det dreier seg om små lokale radioer, nisjeradioer, religiøse eller større nasjonale kommersielle radioer.

Jeg vil gjerne bidra til, og også ta et initiativ til, at vi kan få en større samling og enighet på den kommersielle siden av hva man nå bør gjøre framover. Det bør dannes en felles organisasjon eller sammenslutning av all privat radiovirksomhet i Norge for å gjenvinne tapte skanser. Dette har blitt vanskeliggjort fordi P4 har hatt en så dominerende kommersiell posisjon og ikke sett seg tjent med noe samarbeid og at kanalen har vært såpass tett på NRK i hele DAB-saken. Nå er det tid for å tenke nytt.

Kommersiell FM-radio også i byene

Det som også må tas opp, foruten å fornye FM-lisensene og tillate høyere wattstyrke, er å tillate kommersiell FM-radio i de store byene. Hvorfor skal myndighetene legge hindringer i veien for å drive en slik radio i Oslo og Bergen? Er dette en myndighetsoppgave i 2019 og hvorfor er det det? Er det igjen hensynet til de internasjonale aktørene P4 og Radio Norge og deres inntjening og omsetning som er avgjørende? Er det å utøve nasjonale hensyn og interesser fra norske myndigheter? Kan det være myndighetenes oppgave å motarbeide mindre norske mediebedrifter? Det bør ikke lenger være utgangspunktet i en utredning om norsk radiobransje. Tiden er overmoden for en revurdering. Jeg aksepterer i utgangspunktet at Medietilsynet og Nkom som embetsorganer føler seg forpliktet av tidligere stortingsvedtak om FM-slukkingen i storbyene og må forholde seg til det. Nå er tilsynet imidlertid bedt av departementet om en fornyet vurdering knyttet til FM og lokalradio. Da forventer jeg at den helt sentrale problemstillingen om FM i storbyene vurderes på nytt i denne vurderingen.

Styrken på frekvensene

Etter at Høyre og tidligere statsråd Lars Roar Langslet banet veien for å avskaffe kringkastingsmonopolet i 1981, greide NRK å kontrollere styrken på frekvensene til lokalradio fram til disse dager. Det begynner å nærme seg 40 år. Også dette henger sammen med opprettelsen av to nasjonale kommersielle kanaler i Norge. Dette har ført til en svært svak lokal og regional radiosektor i Norge. Finnes det egentlig noen gode argumenter for at lokalradio ikke skal få bedre muligheter for å drive en mer effektiv og kostnadmessig bedre distribusjon framover?

Politisk gjennomslag

Etter hvert er det blitt stadig større politisk gjennomslag for de synspunktene noen av oss har. Hovedsakelig på grunn av en stor og vedvarende folkelig motstand mot DAB- prosjektet, men også fordi at flere politikere har fått økt kunnskap og blitt klar over konsekvensene. Det førte blant annet til at de aller fleste lokale FM-lisenser i 2015 ble fornyet fram til 2022.

I oktober 2018 ba Kulturkomiteen om at regjeringen skulle komme tilbake med sak til Stortinget der man vurderer å forlenge FM-konsesjonene for lokalradio utenfor storbyene til 2031.

Jeg tror det nå vil være fornuftig først av Medietilsynet, og deretter departementet, å følge Stortingets intensjon og vilje i denne saken. Vi er her i nærheten av et grunnleggende forhold for relasjonen mellom politikk og byråkrati. Det er liten tvil om at byråkratiet i dag har en langt sterkere beslutningsmyndighet enn det de hadde for 20,30 og 40 år siden. Det har ikke vært villet eller ønsket, men det er blitt slik. Dette har mange og kompliserte årsaker, men byråkratiet selv plikter å ta dette innover seg og se sin egen rolle og konsekvensene av de vedtak som gjøres. I for sterk grad er det tendenser til at man forklarer sine handlinger med utgangspunkt i politiske vedtak for mange år siden og av den grunn fritar seg selv for ansvar. Det er nå uten tvil betydelig politisk bevegelse og den eventuelle tvil og skepsis som var der i utgangspunktet fra mange politikere har blitt adskillig større når man nå ser fasiten.

I dette spørsmålet opererer ikke tilsynet på egen hånd og i et slags vakuum uten binding og uavhengig av forhistorien og de politiske prosesser. Stortinget har bedt om en vurdering av en forlengelse og i det ligger det en føring og en forpliktelse å ta de politiske signalene på alvor. Det er en økende erkjennelse at man tok feil og jeg tror derfor tilsynet bør se på hele denne saken på nytt og med et fordomsfritt utgangspunkt. Også det som ble betraktet som vedtatte sannheter. Det er et slikt beslutningsgrunnlag tilsynet nå bør levere til departementet som igjen vil være grunnlaget for Stortingets beslutning.

Jeg håper og tror at dette nå vil være det bærende element i medietilsynet innstilling.

På medietilsynet hjemmeside står det følgende:

«Våre hovedoppgaver er å fremme demokrati og ytringsfrihet gjennom å jobbe for demokrati og ytringsfrihet gjennom mediemangfold og kritisk medieforståelse».

Ingen, og jeg mener ingen, av de lokale aktørene vil overleve hvis tilsynet ikke denne gangen kommer med en sterk og klar anbefaling om å forlenge samtlige FM-lisenser. Det dreier seg nå også om tilsynet rolle og renommé i denne saken. Det som er gjort tidligere kan ikke gjøres om igjen. Det akseptere vi alle. Men dette er en ny mulighet til å medvirke til mediemangfold.

Svein Larsen

Oslo 22.mars 2019